

Соціальна психологія. - №4(24). - 2007. - с. 124-141. -с. 125-126., 11. Психологія. Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Политиздат, 1990. - 494 с, с.389, 12. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М.Степанов. - К: «Академвидав», 2006. - 424 с, с.348, 13. Рубинштейн С.Л., Человек и мир / С.Л.Рубинштейн. - М.: Наука, 1997, с. 671, 14. Сластенин В.А. Субъектно-деятельностный подход в общем и профессиональном образовании. - М.: Магистр-пресс, 2000, с.259-274, 15 Слободчиков В.И., Исаев Е.И Психология человека. Введение в психологию субъективности. — М.: Школа-Пресс, 1995. - 394 с, с. 250., 16. Философский словарь /Под ред. М.М. Розенталя. - М.: Политиздат, 1975. - 675 с. 203, 17. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник. - Х. Прапор, 2004. - 640, с.389, 18. <http://terme.ru/dictionary176/>

Пехота О.М

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ З ПОЗИЦІЇ СУБ'ЄКТНОГО ПІДХОДУ

Стаття присвячена проблемі створення освітнього середовища педагогічного ВНЗ з позиції суб'єктного підходу. Представлений досвід роботи Інституту педагогічної освіти Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського.

Пехота Е.Н.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВНЗ С ПОЗИЦИИ СУБЪЕКТНОГО ПОДХОДА

Статья посвящена проблеме создания образовательной среды педагогического ВНЗ с позиции субъектного подхода. Представлен опыт работы Института педагогического образования Николаевского государственного университета имени В.А. Сухомлинского

Pekhota O.M.

EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY FROM POSITION OF SUBJECTIVE OF APPROACH

The article is devoted to creating educational environment of university teaching positions subjective approach. The experience of the Institute of pedagogical education of the Mykolayiv State University V.A. Sukhomlynsky.

Стаття надійшла до редакції 24.05.2010

УДК 378.147: 37-091.12

*Падалка О.С,
м.Київ, Україна*

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛЯ**

Сьогодні є актуальним питання професійно-економічної підготовки майбутніх вчителів у вищих навчальних закладах. Сучасні тенденції розвитку освіти визначають необхідність оновлення моделі підготовки майбутніх вчителів із урахуванням інтеграції європейських засад і вітчизняного досвіду.

Потреба економічної освіти зумовлена кардинальними змінами, що відбуваються у процесі формування ринкової економіки в Україні.

Проблеми економічної освіти майбутніх педагогів виходять за межі локальних змін у навчальних планах, змісті окремих навчальних дисциплін, організаційно-методичних аспектах навчального процесу. Тут і модульно-рейтингова, кредитно-модульна, компетентнісна та особистісно розвивальна моделі навчання, що істотно відрізняються від традиційних підходів, і нові цінності освіти, коли на зміну звичному культу успішності, дисципліни приходить орієнтація на особистість, а також полікультурність, наукоємність, інформаційна насиченість педагогічних систем, нові форми оцінювання результатів освіти.

Вищі навчальні заклади звертаються до інноваційних педагогічних технологій професійно-економічної підготовки як до інструментарію двод протилежних аспектів - соціалізації та індивідуалізації особистості майбутнього фахівця-педагога.

Вивчення стану досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і на практиці, аналіз літературних і документальних джерел дозволили виявити суперечності у галузі професійно-економічної підготовки майбутніх учителів:

- соціальним замовленням на ґрунтовну економічну підготовку вчителів, формування їхньої економічної культури і традиційним спрощенням розуміння процесу підготовки педагога як схеми нагромадження ним економічних знань;

- вимогою фундаменталізації економічних знань і фрагментарністю змісту економічної освіти;

- завданнями індивідуально особистісного сприймання наукової інформації й традиційними підходами до організації навчання;

- значними обсягами професійно-економічної інформації та невідповідними організаційно-методичними умовами її засвоєння студентами педагогічних навчальних закладів;

- недостатньо розвинутою інформаційною інфраструктурою вищої педагогічної школи і необхідністю індивідуалізації та активізації навчального процесу в умовах особистісно розвивальної парадигми освіти;

- необхідністю оволодіння студентами фундаментальними економічними знаннями, тенденцією посилення питомої ваги самостійної позааудиторної роботи студентів у контексті положень Болонської декларації та недостатніми темпами розроблення й використання у поза аудиторній самостійній роботі дистанційних і мультимедійних технологій.

Вивчення даного питання полягає у теоретичному та експериментальному обґрунтуванні концептуальних засад формування змісту й виявленні особливостей використання педагогічних технологій професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя та потребує, розв'язання 8 основних дослідницьких завдань, зокрема:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в теорії та практиці діяльності вищих педагогічних навчальних закладів.

2. Здійснити обґрунтування теоретичних засад професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

3. Теоретично обґрунтувати дидактичні положення щодо професійно-економічної підготовки майбутніх учителів.

4. Обґрунтувати концептуальні засади використання педагогічних технологій професійно-економічної підготовки студентів на основі системно-структурного аналізу механізму здійснення їхньої фахової підготовки.

5. Визначити й обґрунтувати педагогічні технології професійно-економічної підготовки студентів, виявити їх ефективність у навчальному процесі педагогічних університетів та інститутів.

6. Науково обґрунтувати, розробити та експериментальне перевірити методику професійно-економічної підготовки майбутніх учителів та виявити особливості технології управління цією підготовкою.

7. Визначити критерії та показники ефективності професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

8. Розробити навчально-методичний комплекс для професійно-економічної підготовки майбутніх учителів із застосуванням запропонованих педагогічних технологій.

Дослідження теоретичних засад професійно-економічної підготовки педагогів необхідно здійснювати з урахуванням вітчизняних і світових тенденцій модернізації вищої педагогічної освіти, перспектив соціально-економічного розвитку України. Професійно-економічна підготовка вчителя повинна базуватися на єдності загального, особливого та одиничного в контексті об'єктивних взаємозв'язків і взаємозалежностей різних управлінсько-соціальних і професійно-теоретичних явищ на основі концептуальних засад використання педагогічних технологій у навчальному процесі, принципів відбору і структуруванні економічних знань у процесі їх інтегрування. Загальну модель інтегрування професійних знань студентів обґрунтовувати згідно з вимогами сучасного розвитку педагогічної науки; вона є основою для побудови конкретних навчальних курсів. Педагогічну технологію розглянуто як цілісну систему і складову проекту (моделі) організації фахового становлення особистості у вищих навчальних закладах, що визначає структуру, зміст освітньо-управлінської діяльності кафедр (навчально-пізнавальні можливості студента), інститутів, деканатів (формування професійного становлення особистості), ректорату (реалізація ступеневої освіти: бакалавр - спеціаліст магістр).

Теоретично обґрунтовуючи і розробляючи інноваційні педагогічні технології професійно-економічної підготовки майбутніх учителів, ми орієнтувалися на кінцеву мету діяльності інститутів, кафедр, деканатів, ректорату.

Загальна гіпотеза наукового пошуку поєднує 4 взаємопов'язані компоненти:

розгляду професійно-економічної підготовки студентів як педагогічної системи, що передбачає концептуальну єдність педагогічних, психологічних, соціальних, економічних, загальногуманітарних і методичних компонентів;

- індивідуального підходу до поетапного формування у майбутніх учителів готовності до педагогічної діяльності залежно від можливостей і навчальних досягнень кожного;

- реалізації особистісно розвивального, інтегративного і професійно діяльнісного підходів до організації навчально-виховного процесу;

- органічного поєднання у процесі професійної підготовки студентів традиційних, комп'ютерне орієнтованих методик; традиційних і дистанційних форм навчання.

Професійно-економічна освіта майбутніх учителів має соціальне, особистісне, дидактичне, культурологічне і професійне значення.

Концепція дослідження базується на системно-функціональній технології менеджменту, що розглядається як управлінсько-функціональна природа економічної діяльності, невіддільна від об'єктивної структури професійно-педагогічної сфери, з нею поєднана й інтегрована. Вона пізнається тільки в контексті професійно-економічної підготовки вчителя і здійснюється під час реалізації змісту освіти викладачами кафедр, інститутами (факультетами), ректоратом.

Професійно-економічна підготовка майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах має базуватися на моделі педагогічної технології, що охоплює мотиваційний, когнітивний і процесуально-діяльнісний та організаційно-методичний компоненти. Найважливішими підходами до моделі формування особистості вчителя мають бути:

- об'єктивна взаємодія, взаємозумовленість усіх інтегрованих компонентів технологій в їхньому динамічному поступі;

- методи мінімізації абстрагованості схеми професійно-економічної підготовки

вчителя;

- засади управлінської системи дій викладача, колективу кафедри, інституту (факультету), ректорату, що необхідно організувати в ході оптимально прогнозованого навчально-виховного процесу з метою забезпечення належного рівня економічної підготовки.

Професійно-економічна освіта майбутніх учителів у вищій педагогічній школі сьогодні має ґрунтуватися на особистісно розвивальній парадигмі освіти, поєднанні системно-структурного і компетентнісного підходів до організації навчально-виховного процесу. За таких умов у педагогічних технологіях змінюється роль викладача, який втрачає авторитарні функції, є не єдиним і вичерпним джерелом наукової інформації для студентів. Він стає методологом, координатором навчально-пізнавальної діяльності, консультантом, керівником індивідуальних освітніх проектів майбутніх учителів тощо. Змінюється і роль студентів, які повинні не лише оволодівати певною сумою знань, умінь і навичок, а й способами професійної педагогічної діяльності, творчим підходом до її здійснення, а також розвивати стійкі пізнавальні інтереси і мотиви неперервного навчання, потребу в постійному саморозвитку і самовдосконаленні.

Історико-філософський аналіз проблеми педагогічних технологій фахової підготовки майбутніх учителів показує її актуальність у науці протягом усього розвитку. На основі дослідження технологій професійно-економічної підготовки вчителя "доведено, що її основні компоненти становлять: єдність організаційних заходів у навчанні; конкретну мету фахової підготовки студентів; рекомендації з управлінської діяльності кафедри, деканату, інституту, ректорату; діагностику і передбачення системи обґрунтованих алгоритмів, засобів, методів. Послідовна реалізація цих компонентів сприяє досягненню наперед визначених результатів діяльності, гарантує ефективний розвиток майбутніх фахівців. Таке розуміння сутності педагогічних технологій зумовлене тим, що розроблення їх має складну динаміку, спирається на емпіричний матеріал та наукове обґрунтування проблеми.

У процесі констатувального експерименту ми виходили з того, що введення педагогічної технології управління у ВНЗ орієнтоване на загальну модель професійної підготовки педагога. Але ця ідея потребувала певної конкретизації стосовно обраної нами проблеми дослідження. У зв'язку із цим на основі такого підходу розроблено та апробовано модульний варіант програми авторського спецкурсу «Професійно-економічна підготовка вчителя», що передбачає: засвоєння питань, які сприяють накопиченню наукових понять, обґрунтуванню принципів і закономірностей застосування нових технологій професійно-економічної підготовки студентів на сучасному рівні, а також певних фахових знань. Такий підхід сприяє застосуванню набутих студентом навичок у практичній діяльності; використанню модульної технології професійної підготовки особистості до економічного виховання учнів у загальноосвітній школі, врахуванню важливості складових компонентів кожного модуля, їхнього діалектичного взаємозв'язку та об'єктивної наступності, існуванню модуля як окремої одиниці програми; побудові кожного модуля програми професійно-економічної підготовки вчителя за принципом поступового ускладнення, що дає змогу удосконалювати технології управління професійною підготовкою особистості, підвищувати ефективність оволодіння інформацією.

З урахуванням результатів констатувального експерименту доведено, що дидактичні системи «навчальна ситуація» містять: зміст навчання (навчальне завдання), системи взаємодій викладача і студентів, їхні дії (внутрішні й зовнішні), технології управління, педагогічне середовище.

У процесі дослідження системно розглянуто різні аспекти педагогічної технології професійно-економічної підготовки фахівця. Доведено, що педагогічні технології навчально-пізнавальної діяльності охоплюють два взаємозумовлені компоненти: реалізацію професійно-дидактичної мети і управління фаховою підготовкою студента з урахуванням його інтелектуальних можливостей. Реалізація професійно-дидактичної

мети - це організація викладачем самого себе до подолання необхідності добору та ретельного викладу навчального матеріалу, оптимальної організації навчального процесу, спрямування студентів на ефективну самоорганізацію у процесі підготовки до навчання. Управління самостійною підготовкою студента до занять передбачає розуміння ноу-хау - технології ефективного оволодіння професійно-економічними знаннями, за умови певних рекомендацій чи алгоритму засвоєння знань, враховуючи темперамент особистості, стиль діяльності, що може полягати в певних індивідуальних способах і підходах до самостійної професійної діяльності.

Ознайомлення викладачів і студентів із новітніми педагогічними технологіями професійної підготовки майбутнього вчителя дало змогу розробити відповідні дослідницькі методики, оцінки рівнів підготовленості фахівців обґрунтувати статистичні вимірювання як важливу умову дослідно-експериментальної роботи. У процесі наукового пошуку враховано необхідність дотримання й інших психолого-педагогічних і дидактичних вимог: передбачити ґрунтовну підготовчу роботу з викладачами і студентами, розроблення необхідних документів, методик і методичних рекомендацій.

Реалізуючи дослідницькі завдання, ми прагнули всебічно розкрити соціальне, особистісне, дидактико-когнітивне, культурологічне і професійне значення професійно-економічної підготовки майбутніх учителів. **Соціальне значення** полягає в її позитивному впливі на розв'язання проблем

підвищення професійної підготовки, соціалізації та пізнавальної активності студентів, досвіду їхньої самореалізації; **особистісне значення** в духовному, інтелектуальному, моральному й психічному розвитку майбутніх учителів; **дидактико-когнітивне значення** у створенні системи фундаментальних економічних знань, умінь та навичок; **культурологічне значення** у формуванні всебічно гармонійно розвинутої особистості з цілісним науковим світоглядом у галузі економіки; **професійне значення** - у формуванні в майбутніх учителів готовності до педагогічної діяльності, компетентності, майстерності.

На третьому, контрольно-узагальнюючому, етапі дослідження, впродовж останніх двох років здійснено експериментальну перевірку методики формування професійно-економічних знань і професійно-важливих якостей студентів, розроблено та впроваджено навчально-методичний комплекс для професійно-економічної підготовки майбутніх учителів із застосуванням педагогічних технологій.

З урахуванням проміжних і кінцевих результатів *формульованого експерименту* **обґрунтовано** основні положення методики професійно-економічної підготовки майбутніх учителів, у межах якої ми виокремлюємо дві групи: методики проблемного вивчення та засвоєння професійних знань студентами:

1. Методика проблемного викладання обов'язкових навчальних курсів з елементами використання економічних знань. Вони є більш динамічними, характеризуються ефективними можливостями в оцінці не тільки кількісної сторони рівня підготовки вчителя до управління економічною освітою учнів, але й уможливають здійснення її якісного аналізу дослідником.

2. Методики проблемного вивчення та засвоєння професійних знань студентами є особливо цінними, оскільки сприяють їх адаптації до нових умов навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студента, оперативному внесенню коректив змін в організацію підготовки майбутнього вчителя, усуненню прогалин у його економічних знаннях.

Застосовуючи на формульованому етапі експерименту технологію управління розвитком пізнавальної активності, ми спиралися на оцінки змін якості професійно-економічних знань студентів, способів їхньої пізнавальної і творчої діяльності, розвитку креативних компонентів, а також їх мотивації до самостійного використання алгоритмів аналізу педагогічно-економічної діяльності. За час навчання у вищому навчальному закладі під впливом суспільних та спеціальних дисциплін розвивається, формується професійна

спрямованість особистості, яка в системі професійно-економічної освіти передбачала розуміння, внутрішнє прийняття цілей, завдань їхньої майбутньої професійної діяльності, інтересів, ідеалів, установок, поглядів, переконань, що до неї належать. Доведено, що підвищення сформованості особистих якостей майбутніх фахівців у процесі оволодіння економічними знаннями, вміннями та навичками стало можливим за умови використання фронтальної, групової, індивідуальної та змішаної організаційних форм.

Використовувався також метод моделювання, що сприяло реалізації рейтингової системи навчання, розвитку економічного мислення студентів, обґрунтуванню суті вивчення процесів технологій управління, окремих явищ економічної освіти, тенденцій та закономірностей професійної підготовки вчителя.

Підсумовуючи результати наукового пошуку доведено, що створення відповідних педагогічних умов з використанням сучасних педагогічних технологій забезпечує системну взаємодію викладачів вищих навчальних закладів, студентів, органів самоврядування, сприяє розвитку мотивації до оволодіння економічними знаннями, формує практичні уміння реалізації їх у подальшій педагогічній діяльності.

Запропонований підхід дозволяє якісно покращити економічне виховання студентів, допоможе їм краще усвідомити економічне значення власної творчої праці й моральний зміст економічних законів, глибше зрозуміти свої обов'язки перед викладачами, колективом групи, майбутніми учнями, суспільством, знання закономірностей економічного розвитку, що є запорукою дієвості, професійності, конкурентоспроможності, успішності особистості майбутнього вчителя.

Список літератури: 1. Андрущенко В.П. Економіка освіти ринково спрямованого суспільства /В. П. Андрущенко //Вища освіта України. - 2002. - № 2(4). - С. 10-15. 2. Андрущенко В. П. Пріоритети розвитку освіти ХХІ століття /В.П. Андрущенко //Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : альманах. - К., 2000.-С. 155-160. 3. Вовк Л.П. Педагогіка: завдання і ситуації: практикум /Л.П. Вовк, А.І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. - К.: Знання-Прес, 2003. - 429 с. 4. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація /С.У. Гончаренко //Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи / за ред. І.А. Зязюна. - К., 2000. - С. 81-107. 5. Кремень В. Г. Особистісно-розвивальне навчання як науковий пріоритет /В. Г. Кремень // Рідна школа. - 1998. - № 11. - С. 53-57. 6. Падалка О. С. Педагогічна технологія: підруч. для підготовки спеціалістів /А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, І. О. Смолюк. - К.: Четверта хвиля, 2003. - 270 с.

О.С. Падалка

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

У статті обґрунтовується авторська методика професійно-економічної підготовки майбутніх вчителів. Означений підхід зорієнтований на оптимізацію економічного виховання студентської молоді в умовах ринку освітніх послуг.

О.С. Падалка

ЕКОНОМИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ

В статье обосновывается авторская методика профессионально-экономической подготовки будущих учителей. Указанный подход ориентирован на оптимизацию экономического воспитания студенческой молодежи в условиях рынка образовательных услуг.

O. S. Padalka

ECONOMIC EDUCATION IN SYSTEM PROFESSIONAL PREPARATION OF TEACHERS

This article explains the author's method of professional training of future teachers. This approach is oriented to students in conditions of modern market educational services.

Стаття надійшла до редакції 16.06.2010

УДК 378

*Христо Атанасов Крачунов
Варна, Болгария*

ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ БУЛОНСКОГО ПРОЦЕССА НА УЛУЧШЕНИЕ КАЧЕСТВА ИНЖЕНЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В БОЛГАРИИ

1. Введение

Среди основных областей, которые определены для реформы образования выделен сектор высшего образования, так как сама Европа предприняла значительные перемены в своих структурах через восприятие общих моделей.

В Болоне 19.06.1999 г., 29 стран подписывают Болонскую декларацию. Начинаясь т.н. Булонский процесс. Основными моментами являются:

- переход к высшему образованию по схеме 3-5-8, бакалавр-магистр-доктор (это означает, что в средних школах надо удолжить срок обучения до 12-13 лет с обязательным профилированием в последних классах);
- создание и внедрение общей системы кредитов;
- усовершенствование дистанционной формы образования на основе информационных технологий;
- введение образования через всю сознательную жизнь;
- развитие механизмов и инструментов, гарантирующих качество образования с ориентацией на оценку конечного продукта. Использование таких процедур, как внешняя (международная) оценка качества, акредитация независимыми организациями и т.д.;
- создание условий обеспечения мобильности студентов и преподавателей как предпоставки для формирования единого европейского рынка труда;
- введение европейского приложения к дипломам и принятие системы сопоставимости национальных документов о высшем образовании с целью максимального упрощения процедур взаимного признания
- 2001 г., Саламанка, Испания – Создание Европейской ассоциации университетов (European Universities Association), которая в данный момент объединяет около 700 университетов, а также пути к созданию общего европейского образовательного пространства.

Следуют форумы в Праге, Берлине, которые детализируют определенные аспекты уже достигнутых договоренностей.

Сегодня можно очень много говорить о Болонском процессе и спорить о различном его „вкладе”. Ясно, что идет речь о необратимом процессе, который водит к